

Cigan in velikani.

Bosenska pravljica. Priobčil dr. Fr. Rosina.

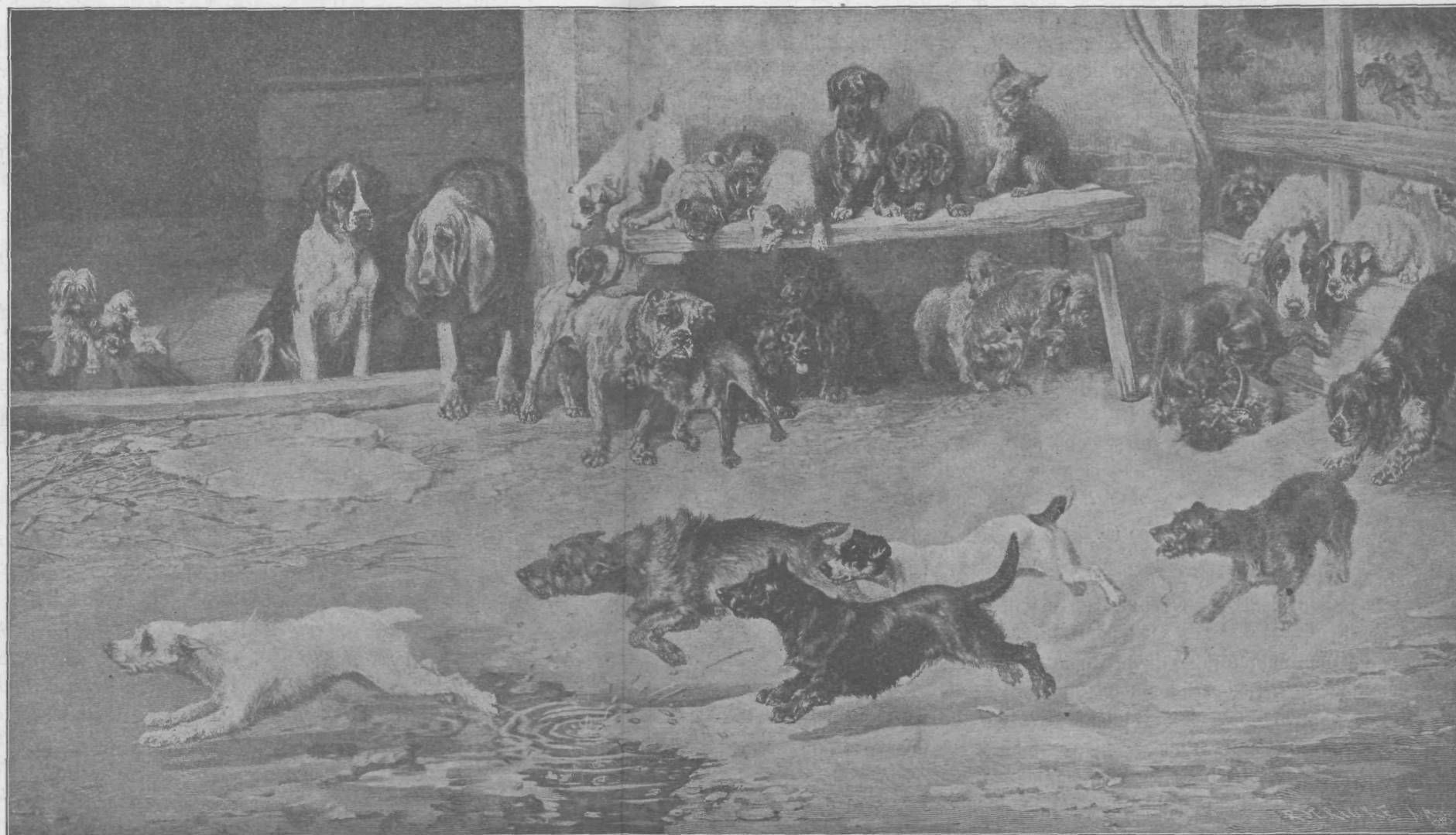
V velikem gozdu je stal na samem mlin, ki ni hotel v njem nihče stanovati ali mleti, ker so rekli, da v mlinu straši. Cigan pa je ukradel vrečo koruze in premišljuje, kje bi naskrivaj semlel svoje zrnje, se je domislil mlina na samoti. Reče torej ženi: „Daj mi kos kruha in sirovega masla v nahrbtnik, danes ponoči pomeljem ukradeno koruzo v samotnem gozdnem mlinu.“ — Prižge torej v mlinu tresko, zapahne duri in zažene mlin. Ropotanje mlina pa začuje velikani, ki se je zakasnil na svojem potu. Radoveden pristopi bliže in potrka na vežne duri: „Odprite!“ „Ne odpremo,“ odgovori cigan. „Odprite!“ zarjove velikani, „ali pa razbijem podstrešje.“ Zdajci seže cigan v vrečo, potegne iz nje kepo rumenega sirovega masla, pomoli roko skozi luknjo v steni in stisne maslo, da mu je kapalo od rok. „Tu glej,“ pravi nato s pomilujočim glasom; „kakor sem stlačil ta kamen, da voda teče od njega, tako stlačim iz tebe čreva in možgane.“

Velikani se prestraši in da bi pomiril neznanca, reče: „Če si pa tak junak, pa bi se midva združila, jaz tudi nisem ravno najzadnji.“

Cigan mu odpre in sedela sta do beglega dne skupaj in

si pripovedovala svoja junaštva. Naposled pa postane velikani gladi in vpraša: „Kaj bova zajtrkovala?“ —

„Jaz imam, kar potrebujem, ti si pa poišči, kar ti je treba,“ odgovori cigan. Nato odvrne velikani: „Poiščem in priženem vola; potem ga pojeva skupno. Ti pa med tem časom pripravi drva za pečenje.“ Velikani prižene vola z bližnjega pašnika, ga zakolje in ga hoče natakni na raženj. Cigana pa le ni bilo iz šume in cigan torej tudi ni imel raženja. Gre pogledat za ciganom. Dobi ga kopajočega velik jarek okolo bukovega drevesa. „Kaj počneš?“ vpraša velikani začuden. „Molči in čakaj! Nočem vedno semtertja

▷ Za kožo mu gre ◁

tekati, zato pa izkopljem to bukev in jo ponesem k mlinu.“ — „Čemu nama bo cela bukev?“ se jezi velikan, nalomasti nestrpno skladanico debelih vej ter steče s celim tovorom drv na rami k mlinu.

„Hočeš li obračati vola ali nositi vodo?“ vpraša potem velikan cigana. „Vola bom obračal.“ Velikan vzame meh iz bivolove kože in gre po vodo. Ko se vrne, je bila ena stran vola že pečena, druga pa sirova. „Zakaj ne obrneš vola, da bi se lepo enakomerno spekel?“ ga krega velikan; cigan pa odvrne mirno: „Zame je dosti pečenja, kdor pa hoče več imeti, naj pa vola sam obrača.“

Velikan torej speče vola sam docela in reče nato: „No, zdaj pri jedi se pokaže, kdo je večji junak.“ Sedeta vsak na drugo stran vola in pričneta jesti. Cigan si natlači s pečenjem žepe in nahrbtnik, in ko preneha velikan jesti, mora priznati, da je cigan naredil večjo luknjo v pečenega vola nego sam. Ginjen objame velikan cigana in pravi: „Dragi brat, hodi z menoj, da pokažem svojim ljudem tako velikega junaka.“ Ciganu je bilo to po volji in odšla sta skupaj. Prišedša do bivališča velikanov, opazita, da velikani obirajo črešnje v sadovnjaku. To delo so opravljali velikani na tak način, da so kar z eno roko pripogibali vrhe črešnjevih dreves, z drugo pa so smukali črešnje. To je ugajalo ciganu. Tudi on se pripravi tako, kakor bi pomagal vrh pripogniti, z drugo pa obira in marljivo zoblje. Zdajci pa izpusti velikan poleg njega vrh, ki se je držal zanj, in cigan zleti z vrhom preko drevesa in pade — krrh! — v sredo grmovja, v katerem je bilo kavkino gnezdo z mlado kavko. Cigan vzame ptiča v žep, kakor da bi nič ne bilo. „Zakaj pa si izpustil?“ ga vpraša velikan. „Izpustil?!“ Ptiča sem videl zleteti ter sem skočil za njim, da ga ujamem. Tukaj je!“ In pokazal je kavko. V tem pa priteče mimo zajec. „Hitro, velikan, hitro ga ujemi!“ zakliče cigan. Velikan teče, kar more, a zajca ne ujame. Zaničljivo reče cigan: „Ti seveda bi ptiča v zraku ne ujel, ko še tega ne ujameš, kar po zemlji beži.“

Velikani ostrme in odvedejo cigana v hišo k svojemu starešini in ko mu povedo, kakšna junaštva so videli, povabi ta cigana, naj bi za vedno ostal pri njih.

Prihodnje jutro pošlje starešina dva velikana in cigana po vodo ter izroči vsakemu bivolov meh. Ubogi cigan komaj vleče prazni meh; kaj bi šele začel s polnim mehom! Nekoliko ga je nosil, nekoliko vlekel po tleh, spotoma pa premišljal, kako bi se rešil iz te zadrege.

Na studencu napolnijo velikani svoje velikanske mehove; cigan pa vzame lopato in prične kopati jarek od studenca proti hiši velikanov.

„Kaj to pomeni?“ vprašajo velikani.

„No, ali ne vidite?“ odgovori cigan; „kdo bi vsak dan vlačil vodo? Napeljal bom vodo k hiši in imeli jo bomo vedno svežo.“

„Ne stori tega,“ prosijo velikani, „voda bi nam potopila hišo.“

„Jaz pa hočem vendar to storiti ali pa ne bom več nosil vode.“

„Pusti to, ljubi cigan,“ prosijo velikani, „rajši bomo tebe in tvoj meh ponesli domov.“

Doma poročajo starešini, pred kakšno nevarnostjo so obvarovali hišo. Ta jim reče: „Če je pa tako, ga bom znanprej pošiljal samo po drva.“

Poslje ga drugi dan z velikani v les. Prišedši v goro, si poišče vsak debelo bukev, jo poseka ter zadene na rame. Cigan pa vzame 50 vatlov dolgo vrv in jo ovije okolo celega lesa.

„Kaj bo to?“ vprašajo velikani.

„E, kaj, nič! Kaj bi hodil vsak dan po drva, ko lahko naenkrat toliko neseš domov, da imamo za štirinajst dni zadosti.“

„Ne stori tega, ljubi cigan,“ ga prosijo velikani, „ti nam bi s tem napolnil celo dvorišče, tako da bi se morali plaziti v hišo.“

„Jaz pa to storim vkljub temu ali pa ne bom nosil drv.“

„Tedaj pa pusti, hočemo rajši tebe in tvojo bukev nesti domov,“ poreko velikani.

Ko doma povedo velikani o novem junaštvu ciganovem, je druge zaskrbelo. Starešina se posvetojuje z njimi in nato reče ciganu: „Naša hiša je premajhna za toliko ljudi. Tu imaš petdeset zlatov in pusti nas!“

„Kaj vam na misel ne pride,“ odgovori malopridnež, „meni se tu predobro godi, mi spadamo vkupe kakor prst in noht.“

Cigan je spal v kuhinji pri ognjišču, kjer je bilo lepo toplo, in čul, ko so se velikani ponoči pogovarjali: „Ne moremo drugače, kakor da ga ubijemo, če se ga hočemo iznebiti.“

Ko cigan to začuje, vzame iz kota sedlo, ga položi na svoje ležišče in ga pokrije, sam pa leže v kot. Ne traja dolgo, pa se priplazi velikan z velikim železnim kladivom iz sobe k ciganovemu ležišču. Potem se čuje: „Kr — kr — kr!“ — in velikan reče sam pri sebi: „Zdaj sem ga“. Pa odide spat.

Cigan pa vrže sedlo zopet v kot, vstane pred solnčnim vzhodom, zaneti ogenj na ognjišču in prične veselo popévati. Velikani priteko in ko ga vidijo na ognjišču sedeti, vprašajo začudeni: „Kako si pa kaj spal?“

„Nikdar bolje kakor danes; samo zdi se mi, da so me dve ali tri bolhe ugriznile; natančno ne vem, koliko jih je bilo.“

Strmeč so se spogledavali velikani in obmolknili. Starešina pa cigana zopet pokliče in mu reče: „Naša hiša je v resnici premajhna, in pravzaprav ti ne spadaš k nam, čeprav si junak. Tu imaš sto zlatov in pojdi, odkoder si prišel.“

„Ne grem, če mi daš tisoč zlatov!“ odvrne cigan, „predobro mi je; doma me nihče ne potrebuje, nobeno kričeče dete in noben kašljajoč starec.“

Ko je bil praznik, je delo počivalo, in velikani so šli na travnik vadit se kamenje metati, kakor to delajo drugi, ki niso velikani. Jemali so skale na dlan, jih vzdigovali do ramen in metali daleč od sebe. Vrsta pride na cigana in ta vpraša: „Čigav je tisti grad tam-le z visokim stolpom?“

„Zakaj želiš to znati?“ reko velikani. „Molčite in glejte!“ se jezi cigan, „zakaj takoj odleti stolp!“ „Nikari, nikari! Tam stanuje naš cesar, in ob glave smo, če vržeš kamen v tisti stolp.“

„Kaj me to briga,“ reče cigan „jaz se ne bojim niti njega niti vas.“ In že si začne vihati rokave.

Zdaj ga obstopijo velikani in milo prosijo: „Ljubi cigan, dragi brate, daj si kaj dopovedati! Damo ti bivolov meh poln zlatov, samo glej, da se odpraviš. Hočemo te še na tvoj dom odnesti, da se ne trudiš sam.“

Ker žaba rada skoči v vodo, vdal se je tudi cigan in se poslovil. Sedel je velikanu za tilnik, za njim pa sta nesla dva velikana bivolov meh zлата. Ko so že odhajali, reče starešina potihem velikanom: „Všeč bi mi bilo, če bi ne bilo treba zlatov pustiti ciganu.“ Cigan pa se dela, kakor da ni nič slišal. Pridejo do ciganovega doma in gredo skozi nizke dveri. Eden nosačev se skloni in reče: „Uf!“ In kakor bi ga veter pihnil, zleti cigan na podstrešje.

„Kaj to pomeni?“ vprašata velikana.

„Čakajta, zdaj vama odgovori moj dimnik, vidva pa odgovor lahko poneseta starešini, če se vrneta zdrava.“

Velikana urno pobegneta, in cigan obdrži bivolov meh in v njem polno rumenih zlatov. Bilo jih je več, kakor bi jih mi vsi skupaj potrebovali.

Strup.

Spisal O. L.

antje, napol dorasli, so se v nedeljo popoldne zbrali v vaški gostilnici in so pili in kadili, da so postali vsi omotični in razuzdani. Peli so sirove pesmi ter kričali, da se je razlegalo daleč po vasi.

Kar so si prislužili tekom tedna denarja, so že vsega pognali po grlu. Zato so zahtevali od gostilničarja, naj jim da vina in tobaka na upanje. Plačali bodo že pozneje. Mož se je branil. A dvigali so proti njemu pesti, češ, če ne daš izlepa, te pa k temu prisilimo! Vdal se je sirovežem, ker se je bal za svojo kožo.

Mimo gostilnice pride Tomažev Pavle, pameten in trezen mladenič. Speklo ga je v srce, ko je čul rjojenje svojih tovarišev. Ojunači se in stopi v gostilnico, da jih posvari in odvrne od blaznega početja.

„Bodite pametni!“ zakliče, „in ne vedite se kot nema živina!“

To pa je bilo pivcem preveč. Navalili so nanj in ga ob sirovem kričanju podrli na tla, da se je Pavle do krvi ranil na glavi.

Ko so siroveži zagledali kri, so se toliko streznili, da so jo plašno popihali iz gostilnice ter se poskrili po vasi, da jih ne zasačijo in ne kaznujejo. A orožniki so bili vse pozvedli ter fante ovadili sodišču, ki jih je sodilo in primerno kaznovalo, ker so nedolžnega Pavleta ranili do krvi.

Dobrohotni sodnik jih je očetovsko svaril: „Bojte se alkohola in tobaka, ki je starim in mladim ljudem — strup! Saj ne škoduje samo zdravju in pameti, ampak tudi imetju ter žene človeka naravnost v pogubo!“

